

(1a) KARTA PRACY LABORATORYJNEJ
SZKŁO I SPRZĘT LABORATORYJNY
PODSTAWOWE CZYNNOŚCI LABORATORYJNE
PRZEPISY DO ĆWICZEŃ

Grupa A. Oczyszczanie substancji stałej przez krystalizację.

Czynność laboratoryjna: ogrzewanie w zlewce.

Sprzęt laboratoryjny: palnik gazowy, trójnóg metalowy, siatka ceramiczna, zlewka (250 cm³), bagietka szklana, łyżka laboratoryjna.

Odczynniki chemiczne: siarczan(VI) potasu techniczny, woda destylowana.

Wykonanie

Do zlewki umieszczonej na siatce trójnogu wlewamy około 50 cm³ wody destylowanej i wsypujemy 1 łyżkę siarczanu(VI) potasu. Zlewkę ogrzewamy na palniku gazowym, mieszając zawartość bagietką. Gdy substancja rozpuści się całkowicie, dodajemy kolejną porcję soli i kontynuujemy ogrzewanie. Czynność dodawania substancji kończymy, gdy po osiągnięciu temperatury wrzenia roztworu, na dnie zlewki pozostanie niewielka ilość nierozpuszczonej soli.

Czynność laboratoryjna: dekantacja i sączenie.

Sprzęt laboratoryjny: statyw laboratoryjny, łącznik laboratoryjny, kółko metalowe, krystalizator (100 cm³), zlewka (250 cm³), lejek szklany, bagietka szklana, sączonek filtracyjny karbowany, sączonek filtracyjny prosty.

Wykonanie

1. W kółku statywu laboratoryjnego umieszczamy lejek wraz z sączonekiem filtracyjnym karbowanym. Sączonek zwilżamy wodą destylowaną. Pod nóżką lejka ustawiamy krystalizator.
2. Gorący roztwór nasycony OSTROŻNIE sączonek przez karbowany sączonek w lejku do krystalizatora, nakrywamy szkiełkiem zegarkowym lub szalką Petriego i pozostawiamy do ochłodzenia.
3. Krystaliczny osad oddzielamy od roztworu w procesie sączenia. W tym celu w lejku umieszczamy sączonek filtracyjny prosty, zwilżamy go wodą destylowaną i przyciskamy do ścianek lejka. Następnie roztwór dekantujemy z nad osadu przez sączonek do zlewki. Do osadu dodajemy wodę destylowaną, mieszamy i całość przenosimy na sączonek.
4. Osad na sączoneku przemywamy wodą destylowaną z tryskawki.
5. Po odsączeniu, sączonek ostrożnie rozkładamy i umieszczamy na szkiełku zegarkowym. Substancję pozostawiamy na powietrzu do wysuszenia.

Uwagi

Objętość ogrzewanej cieczy w zlewce nie powinna przekraczać 1/2 objętości. Zlewkę umieszczamy na siatce ceramicznej na trójnogu metalowym, a następnie w ogrzewanej cieczy zanurzamy bagietkę szklaną (bagietka zapobiega gwałtownemu wrzeniu cieczy).

Grupa B. Termiczny rozkład sacharozy.

Czynność laboratoryjna: ogrzewanie w probówce.

Sprzęt laboratoryjny: palnik gazowy, pięć probówek, łapa do probówek, łopatka laboratoryjna.

Odczynniki chemiczne: sacharoza.

Wykonanie

W probówkach umieszczamy niewielkie ilości sacharozy. Pierwszą probówkę uchwyconą w łapie ogrzewamy delikatnie nad płomieniem palnika, cały czas poruszając probówką, do pierwszej zauważalnej zmiany. Probówkę odkładamy do statywu. Następnie ogrzewamy zawartość kolejnych probówek, obserwując zmiany zabarwienia od żółtej do czarnej.

Uwagi

Podczas ogrzewania, probówką uchwyconą w łapie wykonujemy ruchy koliste, a wylot probówki kierujemy w stronę, gdzie nie ma osób. Ilość substancji ogrzewanej w probówce nie powinna przekraczać 1/3 objętości.

Grupa C. Rozdzielanie mieszaniny octanu etylu i wody.

Czynność laboratoryjna: rozdzielanie ciekłej mieszaniny niejednorodnej.

Sprzęt laboratoryjny: statyw laboratoryjny z łącznikiem i kółkiem, rozdzielacz (100 cm³), kolba stożkowa z korkiem (100 cm³), dwie zlewki (50 cm³).

Odczynniki chemiczne: mieszanina octanu etylu i wody.

Wykonanie

1. W kółku statywu umieszczamy rozdzielacz, a pod nim zlewkę, tak aby nóżka rozdzielacza opierała się o ściankę zlewki.
2. Mieszaninę octanu etylu i wody przelewamy przez lejek do rozdzielacza (nie zatykamy korkiem) i pozostawiamy do momentu rozwarstwienia się cieczy (wyraźnie widoczna granica faz).
3. Następnie odkręcamy kran rozdzielacza, wypuszczamy powoli dolną warstwę cieczy do zlewki i kran szybko zakręcamy. Po podstawieniu drugiej zlewki i ponownym odkręceniu kranu, zbieramy górną warstwę cieczy.

Grupa D. Rozdzielanie mieszaniny chloru sodu i piasku.

Czynność laboratoryjna: rozdzielanie mieszaniny substancji stałych za pomocą sedimentacji, dekantacji i sączenia oraz odparowania rozpuszczalnika.

Sprzęt laboratoryjny: palnik gazowy, statyw laboratoryjny z łącznikiem, kółko, trójnóg metalowy, siatka ceramiczna, dwie zlewki (250 cm³), lejek szklany, sączonek filtracyjny, bagietka szklana, parownica, dwie łyżeczki laboratoryjne, tryskawka z wodą.

Odczynniki chemiczne: mieszanina chlorku sodu i piasku.

Wykonanie

1. Do zlewki z mieszaniną chlorku sodu i piasku nalewamy wody, mieszamy bagietką i pozostawiamy do opadnięcia piasku na dno zlewki.
2. W lejku zamontowanym w kółku w statywie umieszczamy odpowiedni sączonek filtracyjny i zwilżamy go wodą z tryskawki, aby przylgnął do ścianek lejka.
3. Pod lejkiem ustawiamy zlewkę (nóżka lejka powinna się opierać o ściankę zlewki).
4. Po bagietce zlewamy na sączonek wodę z krzemionki w zlewce, a następnie, po zamieszaniu przenosimy resztę mieszaniny na sączonek. Resztki krzemionki spłukujemy na sączonek wodą z tryskawki.
5. Do parownicy umieszczonej na płytce ceramicznej przelewamy przesącz otrzymany po oddzieleniu piasku i wolno ogrzewamy do odparowania wody.

Grupa E. Badanie procesu rozpuszczania soli i towarzyszącego mu efektu termicznego.

Czynność laboratoryjna: pomiar temperatury roztworu.

Sprzęt laboratoryjny: statyw na probówkę, probówka, sześć zlewek (25 cm^3), elektroniczny czujnik temperatury, łyżeczki laboratoryjne, tryskawka z wodą destylowaną.

Odczynniki: azotan(V) amonu, chlorek wapnia, chlorek sodu, chlorek amonu, siarczan(VI) miedzi(II) bezwodny, siarczan(VI) miedzi(II)-(woda 1/5).

Wykonanie

1. Do probówki wlewamy około 3 cm^3 wody destylowanej i mierzymy temperaturę początkową za pomocą czujnika temperatury.
2. W pierwszej zlewce umieszczamy 1 łyżeczkę azotan(V) amonu, dodajemy około 3 cm^3 wody destylowanej i mieszamy zawartość za pomocą czujnika temperatury do rozpuszczenia substancji. Na wyświetlaczu odczytujemy temperaturę otrzymanego roztworu. Po zakończonym pomiarze czujnik płuczemy wodą destylowaną i osuszamy ręcznikiem papierowym.
3. W następnych zlewkach umieszczamy kolejno po 1 łyżeczce badanych soli, dodajemy po około 3 cm^3 wody destylowanej, i mieszamy zawartość za pomocą czujnika temperatury do rozpuszczenia substancji. Na wyświetlaczu odczytujemy temperatury otrzymanych roztworów. Po zakończonym pomiarze czujnik każdorazowo płuczemy wodą destylowaną i osuszamy ręcznikiem papierowym.

Grupa F. Badanie właściwości mieszaniny żelaza i siarki. Otrzymywanie siarczku żelaza(II) i jego reakcja z kwasem solnym (*przykład sprawozdania*).

Sprzęt laboratoryjny: waga techniczna, szkiełko zegarkowe, naczynko wagowe, dwie łyżeczki laboratoryjne, pojemnik z zakrętką, magnes, cegła, mikropalnik gazowy, statyw na probówkę, probówka, łopatka laboratoryjna.

Odczynniki: żelazo-pył, siarka-proszek, kwas solny roztwór 1 mol/dm^3 , papierek „ołowiowy”.

Wykonanie

1. Na wadze technicznej odważamy 5,6 g opiłków żelaza i 3,2 g sproszkowanej siarki. Substancje wsypujemy do pojemnika z zakrętką i dokładnie mieszamy. Określamy mieszaninę jako homo lub heterogeniczną. Niewielką ilość mieszaniny przenosimy łyżeczką na szkiełko zegarkowe i zbliżamy magnes. Obserwujemy zachodzące zmiany.
2. Z mieszaniny żelaza i siarki usypujemy na powierzchni cegły stożek i zapalamy od góry palnikiem gazowym. Obserwujemy zachodzące zmiany. Określamy barwę i konsystencję otrzymanego produktu. Następnie niewielką jego ilość wsypujemy do probówki, dodajemy roztworu kwasu solnego, a u wylotu probówki umieszczamy „papierek ołowiowy”. Obserwujemy zachodzące zmiany.

(1a) KARTA PRACY LABORATORYJNEJ

SZKŁO I SPRZĘT LABORATORYJNY
PODSTAWOWE CZYNNOŚCI LABORATORYJNE

FORMULARZ SPRAWOZDANIA

Imię i nazwisko		
Kierunek studiów, grupa		
Grupa ćwiczeniowa		
Data wykonania ćwiczenia		
Data oddania sprawozdania		
Ilość punktów		8

SZKŁO I SPRZĘT LABORATORYJNY

1. W tabeli umieścić szkic naczyń laboratoryjnych.
2. W rubryce **X** zaznaczyć elementy szkła i sprzętu laboratoryjnego do zmontowania zestawów laboratoryjnych w celu wykonania poszczególnych czynności laboratoryjnych:

ogrzewanie cieczy w zlewce – **OZ**

sączenie osadów – **S**

rozdzielanie ciekłych mieszanin niejednorodnych – **R**

oraz szkło miarowe - **SM**

ogrzewanie w probówce – **OP**

prażenie substancji – **P**

krystalizacja – **K**

nazwa, szkic naczynia	przeznaczenie	X
zlewka	<ul style="list-style-type: none"> · przygotowywanie roztworów · odmierzanie przybliżonych objętości cieczy · ogrzewanie cieczy · przeprowadzanie prostych reakcji chemicznych	
probówka	<ul style="list-style-type: none"> · wykonywanie reakcji i testów analitycznych · ogrzewanie cieczy · wytrącanie osadów · inne podobne czynności laboratoryjne	
łapa do probówek	uchwycenie probówek podczas ich ogrzewania bezpośrednio w płomieniu palnika	
statyw na probówki	odstawianie probówek zawierających substancje lub mieszaniny	

kolba stożkowa Erlenmayera (erlenmajerka)	<ul style="list-style-type: none"> · przygotowywanie mieszanin cieczy · ogrzewanie cieczy · miareczkowanie 	
krystalizator	krystalizacja substancji stałych	
płytk ceramiczna do reakcji kroplowych	wykonywanie reakcji i testów w pomniejszonej skali	
lejek szklany	<ul style="list-style-type: none"> · przelewanie cieczy · sączenie · napełnianie cieczą naczyń i pojemników 	
cylinder miarowy	dokładne odmierzenie objętości cieczy	
kolba miarowa	sporządzanie roztworów o znanym stężeniu molowym	
pipeta Pasteura	dozowanie kroplowe odczynników	
pipeta wielomiarowa	przenoszenie i odmierzenie różnych objętości cieczy z dużą dokładnością	
pipeta jednomiarowa	odmierzenie ściśle określonej objętości cieczy	
napełniacz do pipet	napełnianie pipety cieczą	
biureta	dokładne (kroplowe) dozowanie roztworów w analizie miareczkowej	
trójkąt porcelanowy	umieszczanie tygla na trójnogu metalowym	
naczyńko wagowe	odważanie substancji	
szkiełko zegarkowe	<ul style="list-style-type: none"> · odważanie substancji · odparowywanie niewielkich ilości cieczy · nakrywanie naczyń laboratoryjnych 	

szalka Petriego	przeprowadzanie reakcji (często demonstrowanych na rzutniku pisma)	
bagietka szklana	<ul style="list-style-type: none"> · mieszanie cieczy · rozpuszczanie substancji · ogrzewanie cieczy w zlewce lub kolbie 	
parownica	ogrzewanie i odparowywanie roztworów	
tygiel	prażenie substancji	
moździerz z pistelem	rozdrabnianie substancji stałych	
łopatka laboratoryjna	nabieranie niewielkich ilości substancji	
łyżeczka laboratoryjna	nabieranie substancji	
szczypce metalowe	przenoszenie gorących naczyń porcelanowych (parownica, tygiel)	
pęseta metalowa	wyciągnięcie i przenoszenie odczynników chemicznych (np. sodu)	
palnik gazowy	<ul style="list-style-type: none"> · ogrzewanie naczyń laboratoryjnych · próby płomieniowe 	
trójnóg metalowy	wraz z siatką ceramiczną służy do umieszczania na nim zlewki, kolb stożkowych w celu ogrzewania ich zawartości	
statyw laboratoryjny	wraz z łapą i łącznikiem służy do mocowania probówek, biurek itp.	
łącznik laboratoryjny	mocowanie łap metalowych w statywie laboratoryjnym	
kółko metalowe	mocowanie w statywie lejka, rozdzielacza	

cylinder do spalań	spalanie substancji w wyniku czego wydzielają się gazy	
łyżka do spalań	spalanie niewielkich ilości substancji	
tryskawka	· dozowanie wody destylowanej · zwilżanie sączków · przemywanie osadów	
eksykator	przechowywanie substancji w kontrolowanej atmosferze	
sączek filtracyjny	oddzielanie osadów substancji stałych	
rozdzielacz	rozdzielanie ciekłej mieszaniny niejednorodnej	

I. Krystalizacja.

Oczyszczanie substancji stałych przez krystalizację opiera się na wykorzystaniu różnicy

W .....

.....

.....

Definicje	
Sedymentacja	
Dekantacja	
Sączenie	
Krystalizacja	

II. Ogrzewanie w probówce.

Obserwacje	Wnioski

III. Rozdzielanie ciekłej mieszaniny niejednorodnej.

Rozdzielanie ciekłej mieszaniny niejednorodnej opiera się na wykorzystaniu różnicy

w .....

.....

IV. Rozdzielanie mieszaniny substancji stałych.

Rozdzielanie mieszaniny substancji stałych opiera się na wykorzystaniu różnicy w

.....

.....

V. Badanie procesu rozpuszczania soli i towarzyszącego mu efektu termicznego.

Proces rozpuszczania soli:

Wyniki

temperatura początkowa =

wzór badanej soli	temperatura °C	efekt termiczny procesu (endo/egzo)

VI. Badanie właściwości mieszaniny żelaza i siarki. Otrzymywanie FeS. (wzór sprawozdania do Karty pracy laboratoryjnej 2a)

Obserwacje

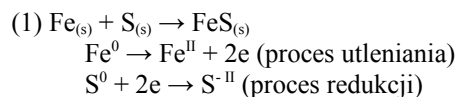
1. Mieszanina się zapala i ulega rozżarzeniu. Tworzy się czarny, kruchy produkt.
2. Wydziela się gaz o charakterystycznym zapachu zepsutych jaj.
3. Papierek ołowiowy czernieje.

Wnioski (odpowiednio do każdej obserwacji)

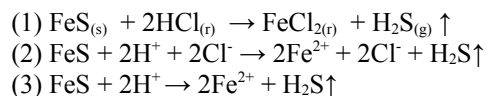
1. W reakcji żelaza i siarki powstaje siarczek żelaza(II).
2. Mocny kwas wypiera siarkowodór z soli słabego kwasu siarkowodorowego.
3. Na powierzchni bibuły nasączonej roztworem azotanu(V) ołowiu(II) w reakcji z powstającym siarkowodorem, strąca się osad siarczku ołowiu(II).

Równania reakcji (a, b, c) w postaci cząsteczkowej (1), w postaci jonowej pełnej (2) i w postaci jonowej skróconej (3) (dla reakcji redoks zastosować bilans elektronowy).

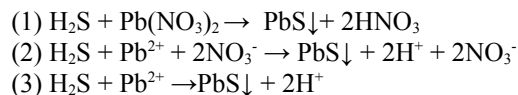
reakcja a

reakcja b

reakcja c

KLASYFIKACJA REAKCJI

lp.	rodzaj reakcji	reakcja a	reakcja b	reakcja c	lp.	rodzaj reakcji	reakcja a	reakcja b	reakcja c
1	<i>synteza</i>	+			4	egzoenergetyczna	+		
	<i>analiza</i>					endoenergetyczna			
	<i>wymiana pojedyncza</i>				5	<i>odwracalna</i>			
	<i>wymiana podwójna</i>		+	+		<i>nieodwracalna</i>	+	+	+
2	redoks	+			6	dysocjacja jonowa			
	nieredoks		+	+	7	<i>strącania osadu</i>	-		+
3	<i>homogeniczna</i>	+				<i>roztwarzania osadu</i>	-	+	
	<i>heterogeniczna</i>		+	+	8	tworzenie zw.kompleksowego	-	-	-

definicja	
Mieszanina	
Związek chemiczny	